

Микола Цмоканич

Релігія – це відчуття зв'язку з вищою силою, з якою людина пов'язує своє життя і від якої людина відчуває залежність. У сучасному світі багато різноманітних релігійних течій, кожна з яких чогось навчає, подає певні ідеї та думки, низку правил. Отці II Ватиканського Собору зауважують: «Люди різних вірувань очікують відповіді на нерозв'язані загадки людського життя, які як раніше, так і сьогодні глибоко непокоять людські серця: що таке людина; якими є сенс і мета нашого життя; що є добром, а що – гріхом; звідки походять страждання і для чого вони; який шлях веде до справжнього щастя; що таке смерть, суд і відплата по смерті; і нарешті, в чому полягає оте найглибше і невимовне таїнство, яке огортає наше існування, з якого ми вийшли і до якого йдемо?».

У кожній культурі, на яку мала вплив релігія, інший світогляд, правила та звичаї. Спільною рисою багатьох релігій є існування культу (богопочитання), у якому прославляється божество заради якоїсь мети. Важливу роль у культурі відіграють спеціальні люди. Людина, яку називають «служителем культу», має свої обов'язки у релігійній сфері та володіє особливими знаннями для звершення служіння. Духовенство очолює збір людей, вчить, як потрібно жити згідно законів релігії, провадить спільну молитву, а у багатьох релігіях ще й виконує ритуали, які мають на меті покращити життя людини або спільноти.

Кожен культ, попри схожі риси, має і свої особливості. Наприклад, у індуїзмі священнослужителі, які називаються жерцями-брахманами, не являють собою нічого особливого в плані сакральному, божественному. Вони не є людьми, через яких вірні отримують благодать, а є такими собі «контролерами» жертвоприношень, які знають лише правильний порядок принесення жертви. За віруванням прихильників цієї релігії, при правильному виконанні жертвоприношення людина обов'язково отримає успіх у своєму прошенні до вищих сил. Жертви супроводжують все життя вірного: народження, шлюб, прохання з різних нагод, смерть. Тому головним обов'язком жерця є лише стежити за правильним виконанням жертвоприносу. Жерцями можуть бути лише представники

найвищої касті – роду брахманів. Тому жерці зайняли чільні місця у суспільстві, стали радниками і чиновниками. З їхніх рядів обиралися люди на найвпливовіші посади, і саме з цієї касті виходили вчителі, яких називають «гуру». Роль служителя в індуїзмі є такою впливою тому, що жрець знає правильні умови виконання жертви і без нього будь-яка жертва буде недійсною, а життя – нещасливим.

А от в іншій світовій релігії – ісламі – роль очільника культу відрізняється від попередньої, адже вона полягає не в жертві і не в спеціальному ритуалі, який змінить життя на краще. Імам – голова мусульманської громади, який керує молитвою людей. Він також не має в собі жодної благодаті, якою міг би ділитися з іншими, і не виконує жодних дій, які можна було б назвати ритуалом. Імам лише навчає людей, провадить їх у їхньому особистому духовному зрості. За правилами, імамом може бути кожний, хто є віруючим мусульманином, має авторитет у людей і володіє знаннями, які базуються на Корані. Потрібні лише віра і знання, щоб бути гідним лідером. Люди моляться під проводом імама, але життя кожного залежить від нього самого. Завданням імама є лише допомогти у знанні закону та правил.

У язичництві роль служителя культу – жерця – поєднала у собі як обрядовий, так і світський характер. Жерці Давнього Єгипту, наприклад, намагалися знайти відповіді на питання про світ, людину і богів, тому й були осередком наукового та культурного життя.

Завдяки своїм знанням вони керували державою через фараона та управителів. В той же час вони служили богам, як і в індуїзмі, через жертви, але жерцем могла стати будь-яка людина. Тут, на відміну від ісламу та індуїзму, жерцем могла бути й жінка.

На території України жерців називали словом «волхви». Вони виконували схожу роль: намагалися заклинати природу, досліджували її, зберігали перекази і легенди, пісні, вели календар і були радниками впливових людей, але не були оточені такою пошаною і багатством, як жерці у Єгипті. Також вони для людей відігравали роль пророків, як читаємо в уривку з «Повісті минулих літ», де описується смерть князя князя Олега.

Роль духовних очільників у кожній релігії є особливою. Десь вони відповідають лише за релігійну сферу, десь відіграють роль суспільну, а десь виступають у ролі духовного наставника для державної влади і звичайних людей, десь просто контролюють жертвоприношення. Але є священнослужитель, який уособлює всі ці категорії, а його значення для вірних є особливим, іншим від попередніх, бо через нього діє сам Господь.

Це – християнський священник. Його особливістю є те, що він, володіючи знаннями, які доступні всім людям, не просто очолює молитву або жертвоприношення, а й виконує роль сакральну. Він, як прямий спадкоємець Христа, через покладання рук єпископа отримує дар від Бога бути «посередником» між Ним і людьми. Справді, через священника Бог уділяє нам Свої ласки і дари, бо у такий видимий спосіб Святі Тайни стають дійсними і є видимим виявом невидимої Божої ласки. Християнство уже не є просто релігією чи культурою, а справжнім контактом з Богом.

У спілкуванні з представниками інших віросповідань маємо пам'ятати, що Церква не відкидає нічого, що є в цих релігіях правдивим і святим. Вона зі щирою пошаною ставиться до тих способів життя й поведінки, тих настанов та вчень, які хоч і відрізняються багатьма деталями від того, що визнає і проповідує сама Церква, та все ж часто несуть у собі промінь тієї Істини, яка просвітлює всіх людей. Водночас пам'ятаючи своє місійне покликання нести Христову благовість усім народам, Церква «...проповідує й зобов'язана безнастанно проповідувати Христа, який є “путь, істина і життя” (Йо. 14:6), в якому люди знаходять повноту релігійного життя, і в якому Бог примири́в із Собою усе (пор. 2 Кор. 5:18–19)».

Християнських священників можна вважати особливими служителями культу, адже вони відповідають чи не за всі сфери людського життя: священник підтримує людину, провадить у духовному зрості, уділяє людині дари Божі, тримає суспільство на відповідному рівні культури та моралі, при цьому не являючи собою влади, не маючи права щось наказувати та керувати людиною. Тому християнство є унікальною релігією, адже за підтримки людей духовенство може докорінно змінити суспільство на краще.

Микола ЦМОКАНИЧ, Служителі культу в різних релігіях // СЛОВО №1 (81), березень-травень 2020